

חשוקי חמד סנהדרין ג: - בכור שלא יודעים אם אביו כהן או ישראל האם יפדוהו

שאלה - משפחה הגיעה מרוסיה וכידוע שהשלטונות שם מנעו את היהודים מקיום תורה ומצוות ולכן הרבה מהם לא יודעים את יחוסיהם אם הם כהנים לויים או ישראלים. ויש להסתפק מה דינו של אדם כזה האם חייב לפדות את בנו או שמא אין הולכין בממון אחר הרוב? עוד יש להסתפק כאשר רוצה לפדות את בנו בכורו ולילך אחר הרוב האם רשאי לברך ולסמוך על הרוב או שמא כיון שאין הולכין בממון אחר הרוב ומה שפודה את בנו אין זה אלא מנדבת לבו ולא יברך? תשובה. בשו"ת צמח צדק (סימן קכה הו"ד בפתחי תשובה יו"ד סימן שה ס"ק לא) כתב שבאופן שאין ידוע אם הוא ישראל או שהוא כהן אין חייב בפדיון ואע"ג שרוב העולם הם ישראלים מ"מ קיי"ל כשמואל שאין הולכין בממון אחר הרוב.

והעיר עליו הנחלת צבי (על הגיליון בשו"ע, וכן העיר בשו"ת בנין ציון סימן קד) שלא שייך בפדיון הבן אין הולכין בממון אחר הרוב וזאת ע"פ מה שכתבו התוס' בסנהדרין דף ג: ד"ה דיני שגם לשמואל הסובר שאין הולכין בממון אחר הרוב היינו ברוב סתם, אבל ברוב גמור גם שמואל מודה דהולכין אחר הרוב. ולפי זה כיון שיש רוב גמור שאינם ישראלים צריך לפדותו.

וכן כתב בשו"ת האלף לך שלמה (יו"ד סימן רפו) שכיון שהרוב אינם כהנים ודאי חייב בפדיון, מיהו כיון דברכות אין מעכבות יפדנו בלא ברכה. גם בדגול מרבבה (יו"ד סימן שה ס"י) משמע שאין לברך על סמך רוב.

ויש להעיר שיתכן שאפילו לשיטת הצמח צדק שאין צריך לפדות משום שאין הולכין בממון אחר הרוב מ"מ לענין ברכה אם רוצה לפדותו יכול לברך, דאיתא ביבמות (דף קכא:) ההוא דהוה קאמר ואזיל מאן איכא בי חסא טבע חסא, אמר רב נחמן האלוקים אכלו כוורי לחסא, מדיבוריה דרב נחמן אזלתא דביתהו דחסא ואינסיבא ולא אמרו לה ולא מידי אמר רב אשי שמע מינה מים שאין להם סוף אשתו אסורה, הני מילי לכתחילה אבל אי נסיב לא מפקינן לה מיניה.

וכתב רע"א בגליון הש"ס וז"ל בתשובות מיימוניות (ספר נשים סימן יב) כתב ואין לתמוה על רב נחמן דאשתבע דאכלי כוורי לחסא היכי אישתבע הכי כיון דאשתו אסורה אלמא מספקא ליה אי מיית אי לא? וי"ל דרובם אינם ניצולים ורב נחמן שפיר אשתבע דאפילו בדיני נפשות אזלינן בתר רובא אלא דבעריות מחמירים ואמרינן דלכתחילה לא תנשא אע"ג דרובם מייתי, עכ"ל. לפי זה מסתבר דאפשר גם לברך על סמך רוב שהרי ברכה לבטלה איסורה משום לא תשא שמע שוא ולא חמור משבועה.

ויעוין גם בשו"ת הר צבי (ח"א סימן קיד) שכתב וז"ל ולענין ברכה שאינה צריכה שאיסורה הוא מלא תשא יש לסמוך על הרוב דלא גרע מהלאו דלא תשא עצמו שסומכים בזה על הרוב. ויעוין בב"י (יו"ד סימן רסה) לענין ברכת שהחיינו על מצות מילה שכתב בשם הרוקח דמה שאין מברכין שהחיינו זהו משום דעדיין לא יצא התינוק מתורת נפל עד ל' יום, ורבינו ירוחם כתב דלא נראה טעם הרוקח דאזלינן בתר רובא עי"ש

ערוך לנו שם - בגמרא אלא ה"ט דרבי. בהגהות ר"ע הקשה ל"ל טעמא דילפינן למעלה מלמטה תיפוק ליה דירשיעון משמע שנים ואין ב"ד שקול הרי ג' וכי כתיב שוב אלהים הוי ד' ואין ב"ד שקול הוי ה' והניח בקושיא. ולענ"ד י"ל דבאמת אם היה כתיב ירשיעון למעלה ואלהים למטה היה אפשר לומר כן אבל השתא דכתיב אלהים ברישא דמשמע אחד ושוב כתיב ירשיעון לא הוי מרבינן מירשיעון רק שנים דהוי עם אלהים דרישא ג' ולא הוי ב"ד שקול וממילא לא ידענו רק ג' ולא ה' ולכן צריך לומר דטעם דרבי דילפינן למעלה מלמטה

לא. בתשובות הגאונים (סי' כה) גורס 'מגדיף', ומבאר ששורש לשון גְּדַף הוא כעין 'גְּרַף' [כמו הגורף מים], ומשמעותו שמבטל את הדבר לגמרי ולא מותיר מקום לסבור כן, כאדם הגורף מאכל מן הקערה ולא הניח אחריו כלום. ו'מגדיף בה' משמעותו כשמראה בידו תנועה של תימהון ודוחה את הדבר לגמרי. וכעין זה כתב הערוך (עין גוף) בשם רב שרירא גאון, וכתב עוד, שיש שמפרשים שזה מלשון 'לייטי עליה במערבא' שהוא מלשון קללה. ובספר הכריתות (ס"ד ימות עולם) כתב, שיש אומרים שרבי אבהו זה הינו אחד מרבנן סבוראי [החכמים שחיו אחרי תקופת האמוראים ונוספו מדבריהם בש"ס], שלא מצינו לשון זה באמוראים. אכן התוספות (כמוצת 3: ד"ה פשיט) כתבו שלאמוראים היתה לשון מסוימת שהשתמשו בה, ורבי אבהו היה משתמש בלשון זו כדי להקשות, כמו שמצינו בעוד מקומות (שנת סג:).